
ПАМ'ЯТНА ДАТА

УДК 378.6:61(092)(47753)

Скрипник І. М., Непорада К. С., Петрушанко Т. О.

ЖИТТЯ ВСЕЦІЛО ВІДДАНЕ НАУЦІ, ЛЮДЯМ ТА УЛЮБЛЕНІЙ СПРАВІ (ДО 80-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ТАРАСЕНКО ЛІДІЇ МУСІЇВНИ)

Вищий державний навчальний заклад України

«Українська медична стоматологічна академія» (м. Полтава)

У житті немає нічого важливішого, ніж пам'ять. Згадуючи і вшановуючи видатних учених, які вже завершили свій життєвий шлях, ми, їх учні та послідовники, ніби очікуємо на допомогу, сподіваючись отримати поштовх до нових досягнень.

Ігор Скрипник

7 листопада 2017 року виповнилось би 80 років відомому вченому в галузі фізіології і патології екстремальних станів, дійсному члену Нью-Йоркської Академії наук, відміннику охорони здоров'я України, відміннику вищої школи України, доктору медичних наук, професору Лідії Мусіївни Тарасенко.

Лідія Мусіївна народилася 7 листопада 1937 року на Куп'янщині Харківської області в селянській сім'ї, де було троє дітей.

Росла і формувалась Лідія Мусіївна у складні воєнні та післявоєнні роки, що значно вплинуло на формування її характеру. Батько був інвалідом Другої світової війни і тому значний тягар проблем лягло на плечі мами.

У 1943-1950 роки навчалась у школі. Після закінчення школи з 1950 по 1954 роки навчалась в Куп'янському фельдшерсько-акушерському медичному училищі, яке закінчила з відзнакою.

В 1954 році Л.М. Тарасенко вступила до Донецького медичного інституту ім. М. Горького, який закінчила також з відзнакою. Всі студентські роки працювала в науковому гуртку при кафедрі патології, яку очолював талановитий учень члена-кореспондента АН УРСР, професора Альперна Д.Є. — професор Транквілітаті М.М. Перша наукова робота була присвячена вивченню толерантності організму до вуглеводів при тиреотоксикозі.

В 1961 році вона вступила до аспірантури при кафедрі патологічної фізіології Донецького медичного інституту, яку закінчила в 1964 році.

Пригадуючи роки навчання в аспірантурі, Лідія Мусіївна писала: «Мені завжди везло на добропорядних людей, але найбільший вплив на мою

долю мав мій Учитель, якого я завжди пам'ятаю, шаную і високо ціную – це професор Транквілітаті Микола Миколайович. Цей період мого життя визначала атмосфера доброзичливості, вигодованості і бажання колег завжди прийти на допомогу один одному».

У 1965 році Тарасенко Л.М. захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук на тему: «Вплив блокади і стимуляції Н-холінореактивних тканинних структур на всмоктування радіофосфату натрію з черевної порожнини в нормі і при запаленні».

З 1964 по 1967 рік Л.М.Тарасенко працювала асистентом кафедри патологічної фізіології Харківського медичного інституту, яку очолював член-кореспондент АН УРСР, професор Альперн Д.Є. – талановитий вчений, котрий очолював важливі наукові напрямки: запалення, алергію, нейрогуморальну регуляцію.

З 1967 року її науково-педагогічна діяльність тісно пов'язана з Полтавським медичним стоматологічним інститутом. У 1967 році за конкурсом обрана на посаду асистента кафедри патологічної фізіології, з 1978 року – на посаду доцента цієї ж кафедри.

У 1986 році Тарасенко Л.М. захистила докторську дисертацію «Патогенез пошкодження пародонта при стресі» у спецраді при НДІ загальної патології і патологічної фізіології АМН ССРСР (м. Москва).

Л.М. Тарасенко вперше на моделях гострого і хронічного стресу встановила високу чутливість тканин пародонта до емоційного стресу, що проявилось у деструкції клітинних біомембран, порушенні метаболізму і структури м'яких і кісткової тканини, підсиленні її резорбції та зменшенні швидкості включення проліну-14С в білкову фракцію. Вперше показано, що в механізмі ушкодження тканин пародонта при емоційному стресі провідну роль відіграють адренергічні механізми.

Обґрунтовано, що ушкодження тканин пародонта при стресі реалізується з участю лімбічної системи мозку. Підставою для такого висновку слугували експерименти з відтворенням підпорогової електростимуляції структур лімбічної системи (паравентрикулярні ядра гіпоталамуса, міндалевидний комплекс, гіпокамп), яка викликає в тканинах пародонта деструктивні зміни, що переважно співпадають з відповідними проявами при емоційному стресі.

З 1987 по 1988 рік – професор кафедри патологічної фізіології.

З 1988 по 2006 рік працювала на посаді завідувачою кафедри біологічної хімії.

З 2006 року до останніх днів життя проф. Тарасенко Л.М. – професор кафедри медичної, біологічної і біоорганічної хімії.

Висока кваліфікація та наукова ерудиція дозволили виконати чимало фундаментальних досліджень, результати яких мають велике теоретичне та практичне значення. Лідія Мусіївна невпинно йшла вперед, не зупиняючись на досягнутому, саме цього навчала і своїх учнів.

Предметом наукового пошуку Тарасенко Л.М. була проблема стресу, вивченню якої вона присвятила майже 50 років. Наукові пріоритети Л.М. Тарасенко стосувались вивчення молекулярних механізмів стресорного ушкодження органів та тканин. Здавалося, що її задумам, творчим планам не буде кінця: розробляючи певні напрями досліджень, вона продукувала й опановувала усе нові, й нові.

Під її керівництвом виконано 16 дисертацій: 3 докторських (проф. Петрушанко Т.О., проф. Скрипник І.М., проф. Непорада К.С.) та 13 кандидатських. Тарасенко Л.М. була постійним науковим консультантом викладачів клінічних кафедр.

Це саме вона дала нам ази пізнання наукових істин, приклала чимало знань і зусиль аби виховати нас науковцями. Цілеспрямованість, неабияка наполегливість, надзвичайна організованість та принциповість, чітке визначення мети та оптимальних шляхів до її реалізації, глибока ерудиція – це властиве Лідії Мусіївні. Цим щедро ділилася вона з нами, які у той час робили перші, зізнаюся, досить ще невпевнені кроки у напрямку істини...

Саме в такій атмосфері справжньої науковості, яку створювала професор Л.М. Тарасенко, формувались проф. Петрушанко Т.О., проф. Непорада К.С., проф. Скрипник І.М., доц. Колот Е.Г., доц. Литовченко І.Ю., доц. Харченко С.В. та інші.

Професор Л.М. Тарасенко є автором більше 460 наукових праць, 15 авторських свідоцтв і 30 патентів. Лідія Мусіївна – співавтор підручників «Функціональна біохімія» (2 видання) та «Біологічна та біоорганічна хімія», монографій «Слинні залози», «Стрес і пародонт» та інших.

Тарасенко Л.М. була членом Міжнародного патофізіологічного, Українського патофізіологічного та біохімічного товариств, членом спеціалізованих вчених рад по захисту докторських

дисертацій у ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія» (м. Полтава) та Харківському національному медичному університеті.

За значний внесок в розвиток охорони здоров'я України Указом Президента України від 2 грудня 2013 р. № 658 проф. Тарасенко Лідії Мусіївні призначена довічна державна стипендія як видатному діячу охорони здоров'я.

Тарасенко Л.М. також значну увагу приділяла педагогічній діяльності та підготовці наукових кадрів. Її лекції з патологічної фізіології та біохімії носили проблемний характер, викладалися на високому науковому рівні і мали практичний вихід у клініку.

«Я поважаю тих викладачів та лекторів, які наполегливо працюють разом із студентами, змістовно викладають матеріал і свою особисту позицію по тій чи іншій проблемі та не дозволяють марно тратити час ні собі, ні студентам. Студенти повинні відчувати неформальне відношення, високий професіоналізм та вимогливість наставника. Ніяка агітація не замінить особистого прикладу викладача», – вважала Лідія Мусіївна.

Крім того, що Лідія Мусіївна була високопрофесійним фахівцем, вона також була чудовою дружиною, люблячою матір'ю та бабусею. Лідія Мусіївна разом з чоловіком Володимиром Васильовичем, також лікарем за професією, виховали дітей, які гідно продовжують лікарську династію: Владилена – к.мед.н., офтальмолог працює в м. Одесі, Костянтин минулого року успішно захистив докторську дисертацію і працює на посаді доцента кафедри акушерства і гінекології №1, а онучка Анастасія навчається на 4-ому курсі медичного факультету №1 нашої академії.

Лідія Мусіївна мала абсолютно парадоксальне почуття гумору та була людиною з великою життєвою мудрістю.

Ми дуже пишаємося тим, що нашим Учителем є надзвичайно ерудована, екстраординарна людина з широким колом наукових інтересів, глибоким фундаментальним підґрунтям, талановитий педагог, прекрасна і чуйна людина. Лідія Мусіївна відзначалася надзвичайною толерантністю.

Ще за півроку Лідія Мусіївна, як завжди, була сповнена творчих задумів, кипучої енергії: планували проведення ювілейної конференції, сумісні видання наукових монографій... На жаль, не судилося...

Доля розпорядилася непередбачено... 12 березня 2017 року Лідія Мусіївна відійшла у вічність.

Ім'я Лідії Мусіївни Тарасенко назавжди залишиться в історії вітчизняної медичної науки, в серцях її учнів і тих, хто особисто знав чи вчився на її наукових працях. Духовно вона назавжди з нами – у справах і діях учнів, спадкоємців її плідної праці.